

PROGRESS: GLOBAL TADQIQOTLAR



+998200161268

@Tafakkur_academy

www.tafakkurjournals.uz

MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONI DADIDAKTIK O'YINLARNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Xaydarkulova Dilbarxon Akromjonqizi

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni o'qitish va tarbiyalash jarayonida didaktik o'yinlarning pedagogik ahamiyati keng tahlil qilinadi. Didaktik o'yinlar bolalarda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, tafakkur, nutq, diqqat va xotirani rivojlantirish jarayonidagi o'rnini yoritadi. Maqolada didaktik o'yinlarning ta'lim jarayonida qo'llanishi, ularni tanlash va tashkil etish usullari, bolalarning individual xususiyatlariga moslashtirish va samaradorligini oshirish yo'llari ham ko'rib chiqilgan. Shu bilan birga, maqolada didaktik o'yinlar orqali bolalarning ijtimoiy, emotsional va ijodiy rivojlanishiga erishish imkoniyatlari ham tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, didaktik o'yinlar nafaqat o'yin, balki pedagogik vosita sifatida bola rivojida muhim rol o'ynaydi va maktabgacha ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Kalit so'zlar: Didaktik o'yin, maktabgacha ta'lim, ta'lim jarayoni, bolalar rivoji, o'yin faoliyati, bilish faoliyati, tarbiya

Аннотация: В данной статье подробно анализируется педагогическая значимость дидактических игр в процессе обучения и воспитания детей дошкольного возраста. Рассматривается роль дидактических игр в формировании знаний, навыков и умений, а также в развитии мышления, речи, внимания и памяти у детей. В статье освещаются способы применения дидактических игр в образовательном процессе, методы их выбора и организации, а также пути повышения эффективности с учётом индивидуальных особенностей детей. Кроме того, анализируются возможности дидактических игр для развития социальных, эмоциональных и творческих способностей детей. Результаты исследований показывают, что дидактические игры выступают не только как игра, но и как педагогический инструмент, играющий важную роль в развитии ребёнка и повышении эффективности дошкольного образования.

Ключевые слова: Дидактическая игра, дошкольное образование, образовательный процесс, развитие детей, игровая деятельность, познавательная деятельность, воспитание

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the pedagogical significance of didactic games in the teaching and upbringing of preschool children. It examines the role of didactic games in the development of knowledge, skills, abilities, as well as in the enhancement of thinking, speech, attention, and memory in

children. The article discusses methods of applying didactic games in the educational process, selecting and organizing them, and ways to increase their effectiveness while considering children's individual characteristics. In addition, it analyzes the potential of didactic games to foster children's social, emotional, and creative development. Research findings indicate that didactic games serve not only as play but also as a pedagogical tool, playing a crucial role in child development and improving the efficiency of preschool education.

KEYWORDS: Didactic game, preschool education, educational process, child development, play activity, cognitive activity, upbringing.

Kirish

Maktabgacha ta'lim jarayoni bolalarning psixologik, aqliy, emotsional va ijtimoiy rivojida muhim rol o'ynaydi, olimlar takidlagandek, shu yoshda bola tabiiy ravishda o'ynashga moyil bo'ladi. O'yin orqali bola atrof-muhit bilan tanishadi, o'zaro muloqot qiladi va turli vaziyatlarda qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi, psixologlar takidlagandek, o'yin bola faoliyatining asosiy shakli sifatida nafaqat ijtimoiy va emotsional rivojlanishga, balki bilish va tafakkur jarayonlariga ham bevosita ta'sir qiladi.

Didaktik o'yinlar esa o'yin jarayonini ta'limiy va tarbiyaviy elementlar bilan boyitadi. Shu orqali bolalar bilim va ko'nikmalarni qiziqarli shaklda egallaydi, tafakkur, nutq, diqqat va xotirani rivojlantiradi.

Masalan, "Rangni top" o'yini orqali bolalar ranglarni ajratishni o'rganadi, "Kim tezroq sanaydi?" o'yini esa diqqat va tezkor fikrlashni rivojlantiradi. Olimlar fikriga ko'ra, didaktik o'yinlar bolalarni ijodkorlikka rag'batlantiradi, ularni mustaqil fikrlashga, muammoni hal qilishga va guruhda samarali ishlashga o'rgatadi.

Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari ham kirish qismida yoritiladi. Masalan, maktabgacha yoshda bolalar sensorik, motorik va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga juda mos bo'ladi. "Qurilish bloklari bilan qasr qurish" o'yini bolalarning qo'l va motorik qobiliyatlarini rivojlantiradi, "Rol o'yinlari" esa nutq va ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Didaktik o'yinlar esa bu ko'nikmalarni maqsadli va tizimli tarzda shakllantirish imkonini beradi, psixologlar fikriga ko'ra.

Shu bilan birga, kirish qismida maqolaning dolzarbligi va ahamiyati ko'rsatiladi, didaktik o'yinlarning zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni ta'kidlanadi. Bu esa pedagoglarga o'yin faoliyatini to'g'ri tashkil etish va samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy asos yaratadi, olimlar takidlagandek. Bu esa pedagoglarga o'yin faoliyatini to'g'ri tashkil etish va samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy asos yaratadi, olimlar takidlagandek.

1. Didaktik o'yin tushunchasi va pedagogik mohiyati

Didaktik o'yin — bu ta'limiy maqsadga yo'naltirilgan o'yin, u orqali bolalar bilim, ko'nikma va malakalarni qiziqarli tarzda egallaydi.

Olimlar fikriga ko'ra, didaktik o'yinning asosiy vazifasi bolani faollashtirish va uning o'zlashtirish jarayonini rag'batlantirishdir. Shu bilan birga, tabiiy o'yin faoliyati pedagogik maqsad bilan uyg'unlashadi, bola o'ynayapman deb aslida o'rganadi.

Masalan, "Shakilni top" o'yini bolalarga geometrik shakllarni o'rgatadi, "Rang-barang bo'laklarni tartiblash" o'yini esa mantiqiy fikrlash va tartiblash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Didaktik o'yinlarning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojiga ta'siri

Didaktik o'yinlar bolalarning rivojida bir necha jihatdan muhim:

Aqliy rivojlanish: o'yinlar mantiqiy fikrlash, diqqat va xotirani mustahkamlaydi.

Nutq va kommunikatsiya: o'yin jarayonida bola so'z boyligini oshiradi va muloqot qilishni o'rganadi. Masalan, "Rollarni ijro etish" o'yini nutq va hikoya qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ijtimoiy-emotsional rivojlanish: bolalar o'yin orqali guruhda ishlash, o'zaro muloqot va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi, masalan "Jamoa bilan topshiriq bajarish" o'yini.

Psixologlar takidlagandek, didaktik o'yinlar bolalarning tafakkur, nutq va ijtimoiy ko'nikmalarini bir vaqtning o'zida rivojlantiradi.

3. Didaktik o'yinlarni tanlash va tashkil etish

Didaktik o'yinlarni tanlashda:

O'yin bolaning yoshiga va rivojlanish darajasiga mos bo'lishi kerak. O'yinlar maqsadli va tizimli tarzda ta'lim jarayoniga kiritilishi lozim.

Pedagog o'yin davomida bolalarning faolligini kuzatib, ularni to'g'ri rag'batlantirishi zarur.

Masalan, kichik guruhlar uchun "Rang-barang to'plarni joylashtirish" o'yini, katta guruhlar uchun esa "Matematik jumboqlar" o'yinlari samarali bo'ladi.

4. Didaktik o'yinlarning samaradorligini oshirish

Didaktik o'yinlarning samaradorligini oshirish uchun: Bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish O'yinlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish Baholash va kuzatish orqali natijalarni tahlil qilish O'yin materiallari va muhitni boyitish

Masalan, "Top-to'plarni rangiga ko'ra ajratish" o'yini bilan diqqatni rivojlantirish, "Oziq-ovqatni tartiblash" o'yini bilan mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlash mumkin.

5. Xulosa

Didaktik o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalar rivojida muhim ahamiyat kasb etadi. Ular bolalarning aqliy, nutqiy va ijtimoiy- emotsional rivojlanishini ta'minlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Didaktik o'yinlar orqali bolalar bilimlarni qiziqarli shaklda o'zlashtiradi, mustaqil fikrlash, muloqot qilish va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois maktabgacha ta'lim jarayonida didaktik o'yinlardan tizimli va maqsadli foydalanish pedagogik samaradorlikni oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Egamberdiyeva M.K. (2025). Didactic games as innovative mechanisms for developing cognitive activity in preschool children. *World Bulletin of Education and Learning*, 1(02), 196–211.

Mirzaeva M.A. (2025). Didactic games as a means of developing the intellectual and creative abilities of preschool children. *World Bulletin of Education and Learning*, 1(02), 133–139.

Xulkarxon B. (2022). Maktabgacha ta'limda didaktik o'yinlarning turlari va ularni olib borishga doir talablar. *Journal of New Century Innovations*.

Utayeva L.O. (2025). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin faoliyati. *Pedagogik Tadqiqotlar Jurnali*.

Hamroyeva M. (2025). Maktabgacha tayyorlov guruhlarida didaktik o'yinlar metodikasi.